Visita-Taller
Cicle
Superior
Primària

“Com fer una casa”
Guió pel docent

Ajuntament de
Cerdanyola del Vallès

FACTA NON VERBA

Ca n'OLIVER
MUSEU i
POBLAT IBÈRIC

Museu Ca n'Oliver

Museu i Poblat Ibèric de Ca n'Oliver

C/ València, 19

08290 - Cerdanyola del Vallès

Telèfon: 93 580 45 00

Fotografies

Copyright: Museu i Poblat Ibèric de Ca n'Oliver

Ajuntament de Cerdanyola

Informació pràctica visita Ca n'Oliver

Amb el seu programa educatiu, el Museu de Ca n'Oliver convida les escoles i instituts a fer que els seus infants i joves s'acostin a descobrir diversos aspectes sobre la cultura ibèrica a través del poblat ibèric de Ca n'Oliver. La proposta educativa s'adreça tant a l'Educació Primària com a l'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat.

Les activitats, visites i tallers que es duen a terme des del Museu de Ca n'Oliver estan destinades a afavorir el coneixement del nostre passat, amb el patrimoni com a eina d'aprenentatge i recurs per a l'educació. Aquesta guia té l'objectiu de compartir amb els docents tots els aspectes que s'han considerat en el disseny de la proposta per tal de preparar la visita i facilitat el seu aprofitament a l'aula.

Com reservar l'activitat

Per tal de programar les diferents activitats cal fer una reserva prèvia posant-se en contacte amb el Museu de Ca n'Oliver:

- a través de la pàgina web: http://www.museucanoliver.cat/
- per mail: museucanoliver@cerdanyola.cat
-per telèfon: 93 580 45 00
- Centre Educatius de Cerdanyola del Vallès: a través del programa Cerdanyola Educa www.cerdanyola.cat/educa

Informació pràctica visita Ca n'Oliver

On som i com arribar

Museu i Poblat Ibèric de Ca n'Oliver

C/ València, 19

08290 - Cerdanyola del Vallès

Com arribar

En transport públic:

RENFE rodalies línies C-4 i C-7

AUTOBUSOS INTERURBANS: Sarbús línies E-3, A-4, A-7 i B-2 i B-4

URBANS: 1 i 2

En transport privat:

AP-7 (B-30)

C-58

El poblat ibèric de Ca n'Oliver

El Museu i Poblat Ibèric de Ca n'Oliver és un conjunt patrimonial format per un museu i un jaciment arqueològic que es troben al cim del turó de Ca n'Oliver de Cerdanyola i que forma part dels darrers contraforts de la serra de Collserola.

A mitjans del segle VI aC va desenvolupar-se la cultura ibèrica, repartida en tribus, en una franja costanera de la Península Ibèrica des del sud de França fins a Andalusia. Aquesta cultura neix com a resultat de l'evolució dels pobles de l'edat del ferro que ja vivien en aquestes contrades gràcies als contactes amb els pobles vinguts de la Mediterrània, especialment fenicis i grecs. Ca n'Oliver va ser un important centre d'acumulació d'excedent agrícola de la tribu dels Laietans, que va ser la base d'un actiu comerç amb els pobles de la Mediterrània (cartaginesos, grecs i, més tard, romans). El poblat de Ca n'Oliver, que va estar habitat entre el 550 i el 50 aC, presenta una estructura urbana en terrasses que s'adapta al turó des del qual, les elits que residien, controlaven un ampli territori de la plana vallesana on hi havia altres assentaments de menor entitat.

El poblat està museïtzat i s'hi han reproduït tres edificis ibèrics d'èpoques i funció diferents. La visita ens permet descobrir com era un poblat ibèric encimbellat amb els seus barris i carrers, el seu sistema de defensa, la seva evolució, la tipologia dels habitatges i dels espais artesans, el camp de sitges on s'emmagatzemaven els cereals i molts aspectes relacionats amb la vida quotidiana dels seus habitants.

El Museu de Ca n'Oliver

El Museu s'aixeca a l'interior d'una antiga pedrera de tal manera que s'integra en el turó i en recupera el perfil original. El Museu està dividit en dues plantes i una terrassa. A la planta baixa es troben els magatzems, la biblioteca i la part tècnica. Al primer pis hi ha dues sales d'exposició. A la permanent s'hi exposen més de 500 objectes trobats a les excavacions arqueològiques dels jaciments de Cerdanyola, la majoria procedents del poblat de Ca n'Oliver. L'altra sala és un espai on s'exhibeixen les exposicions temporals que acull el museu.

La visita a l'exposició, "Cerdanyola, terra d'ibers", ens permet conèixer l'origen i evolució de la cultura ibèrica, l'organització i composició de la societat, la relació entre les comunitats humanes i el seu entorn natural i el món de les creences, entre d'altres aspectes. A més de les troballes arqueològiques, l'exposició compta amb els audiovisuals, els interactius i d'altres recursos expositius per tal d'endinsar-nos en la cultura ibèrica. Però més important, a través del menjar, els vestits, les feines i l'escriptura, ens ajudarà a entendre com vivien i com era la vida quotidiana de les dones, els homes, la gent gran o els infants que van viure al territori on avui dia hi vivim nosaltres.

Guió didàctic “Com fer una casa”

Una de les característiques principals dels poblats ibèrics és l’existència d’un urbanisme planificat. A diferència de les cultures més antigues, els ibers ja construïen els seus poblats tenint en compte una distribució de l’espai. Les cases, que acostumaven a tenir una planta rectangular, compartien parets amb les cases dels veïns. I tota aquesta planificació requeria de tenir material disponible per poder construir les cases de manera rapida i econòmica.

Els edificis ibèrics podien fer-se amb diferents tècniques com la tàpia o el tovot. Amb un sòcol de pedra s’aixecaven les parets amb tàpia, un sistema que requeria d’un encofrat de fusta que s’omplia amb una barreja de fang i palla, una mica humitejats. Amb un picó, es compactava el material i es retirava l’encofrat, preparat per poder fer el sostre.

Si bé la pedra era un material assequible, el fang ho era encara més. A Ca n’Oliver no s’han documentat cases de tàpia sinó de tovot. Aquest material suposava un bon aïllament als sostres, ja que es feia un revestiment sobre les canyes a les cobertes i amb l’ús de motllos permetia la fabricació ràpida i en sèrie de tovots per alçar les parets.

El jaciment de Ca n'Oliver és un exemple viu d'investigació arqueològica: més de 30 anys d'excavacions i estudi sobre el poblat ibèric ha permès recuperar moltes estructures i objectes. I a més, el jaciment és un clar exemple d’arqueologia experimental, on podrem entrar dins les cases que s’han reproduït, precisament, amb les tècniques antigues. Però...ens cal més material. Ens ajudes a fabricar-ne?

1. Objectius didàctics

- Descobrir el Museu i el jaciment de Ca n'Oliver.
- Conèixer la cultura i les formes de vida ibèriques.
- Identificar l'organització urbanística d'un poblat ibèric.
- Observar restes materials d'altres temps a fi d'aproximar antiguitat i funció.
- Deduir les diferents tècniques de construcció emprades pels ibers.
- Reconèixer les diferents activitats econòmiques a l'època dels ibers.
- Treure conclusions generals raonades a partir de la informació que s'ha rebut i del treball desenvolupat.
- Utilitzar i ampliar diferents nocions relacionades amb el temps passat i present.
- Habituar-se a l'estudi científic d'un període històric.
- Tenir una actitud de rebuig davant l'espoliació de béns artístics i arqueològics.
- Reflexionar sobre la importància de conservat els monuments, font de coneixement de la història.
- Participar activament en el treball en grup, adoptant una actitud responsable, solidària, cooperativa i dialogant, argumentar les pròpies opinions i contrastar-les amb les dels altres.
- Tenir una actitud respectuosa a l'hora de fer una visita a un Museu.
- Valorar el patrimoni arqueològic com a herència i llegat dels grups humans i manifestació de la seva riquesa i diversitat.
- Utilitzar la llengua com a eina per construir coneixement, per comunicar-lo i per compartir-lo amb els altres.

2. Què cal saber abans de fer l'activitat?

Per tal d'aprofitar al màxim la visita-taller proposem que l'alumnat prèviament treballi a l'aula alguns aspectes com ara els següents:

- Saber situar cronològicament la cultura ibèrica.
- Conèixer l'existència de colonitzacions: grega, púnica, romana.
- Saber què és un museu.
- Tenir nocions de la importància del poblat ibèric de Ca n'Oliver.

3. Descripció de l'activitat

La visita-taller de cicle superior d'Educació Primària està orientada al descobriment de les tècniques de construcció en època ibèrica i la pràctica de fabricació de tovots.

Ens trobarem a l'entrada del Museu de Ca n'Oliver on ens presentarem i s'explicarà l'activitat que durem a terme. A continuació anirem a visitar les sales de l'exposició permanent "Cerdanyola, terra d'ibers", on descobrirem les restes descobertes al poblat de Ca n'Oliver i a altres jaciments de Cerdanyola. D'aquesta manera tindran un primer contacte amb els elements principals de la cultura ibèrica. Per finalitzar aquesta part, farem una visita pel jaciment per tal de veure unes cases reconstruïdes, basades en les que es van trobar al jaciment i veurem tres edificis que han estat reproduïts basant-se en els que es van trobar al jaciment.

A continuació ens traslladarem al jaciment on faran el taller de fabricació de tovots. Abans de començar mostrarem diferents materials emprats per a la construcció com pedra, fusta, tovot assecat al sol, tovot cuit i un totxo modern per comparar. Diverses imatges ens permetran copsar quin seria el procés de fabricació dels tovots i les diverses tècniques de construcció d'una casa ibèrica. Dividirem l'alumnat en cinc grups i cada grup haurà de repartir-se les diferents feines extreure la terra, garbellar-la per a que resulti molt fina i barrejar-la amb la palla. Un cop feta la barreja amb aigua, la matèria resultant es col·locarà en els motllos i es deixarà assecar al sol.

4. Competències bàsiques

Conviure i habitar el món

- Situar etapes i fets de la història personal per entendre el pas del temps.
- Descriure canvis i continuïtats
- Plantejar preguntes.
- Identificar evidencies i treure conclusions.
- Utilitzar críticament fonts d'informació que usin diferents tipus de suport per observar i analitzar l'entorn.
- Participar en un treball col·lectiu a l'aula.

Competències comunicatives

- Expressar idees i organitzar informacions de manera eficaç i intel·ligible.
- Comunicar idees i informacions de forma oral.
- Desenvolupar l'empatia mitjançant la comprensió de les accions humanes del passat.
- Utilitzar adequadament el vocabulari propi de les ciències socials per construir un discurs precís.
- Desenvolupar una actitud activa en relació a la conservació i preservació del patrimoni cultural, contribuint a donar-lo a conèixer.

Competències metodològiques

- Plantejar preguntes que siguin objecte d'investigació.
- Utilitzar habilitats per al tractament de la informació.
- Distingir entre informacions rellevants i anecdòtiques per copsar la intencionalitat dels missatges.
- Contrastar informacions a partir de fonts diverses.

Competències personals

- Buscar els fonaments de la seva identitat.
- Saber argumentar de forma lògica i coherent les explicacions dels conceptes i els fenòmens estudiats.
- Desenvolupar habilitats personals que afavoreixin les relacions interpersonals.

5. Continguts

- Adequació als coneixements previs de l'alumnat a través de preguntes.
- Aplicació de conceptes bàsics sobre la història antiga.
- Obtenció d'informació a partir de l'observació del patrimoni.
- Visita a l'exposició permanent del Museu de Ca n'Oliver per conèixer alguns dels objectes recuperats gràcies a les excavacions arqueològiques.
- Visita al jaciment *in situ* per tal de tenir un primer apropament a la importància del jaciment.
- Aproximació al procés de construcció ibèrica amb un exercici d'empatia.
- Anàlisi de les diferents tècniques de construcció ibèriques.
- Identificació dels materials emprats en la construcció de cases.
- Formulació d'hipòtesis a partir del material didàctic i de l'observació del patrimoni.
- Exercitació de l'empatia històrica i establiment de relacions entre el passat i el present.
- Valoració del llegat del món ibèric i de les seves aportacions.
- Anàlisi de les formes de vida dels pobles ibers (organització social, economia, creences, manifestacions artístiques) a través de les seves restes materials.
- Valoració de la necessitat de protegir i preservar el patrimoni.

6. Conceptes

- El poblat i el Museu de Ca n'Oliver.
- La cultura ibèrica.
- L'estructura social.
- Els sistemes de construcció.
- Els materials constructius.
- L'estructura del poblat ibèric.
- L'arqueologia.
- La difusió del patrimoni.

7. Activitats d'aprenentatge

- Benvinguda al grup al Museu de Ca n'Oliver, on es donaran les pautes sobre l'activitat que es desenvoluparà.
- A partir de la xerrada introductòria copsarem els preconceptes de l'alumnat.
- Seguidament farem una visita guiada a l'exposició permanent del Museu de Ca n'Oliver.
- Tot i que les troballes d'aquest jaciment són el fil conductor de la visita, es farà esment d'altres jaciments existents a Cerdanyola.
- El primer contacte amb el jaciment de ca n'Oliver mitjançant la visita guiada ens permetrà veure com es construïen les cases ibèriques.
- Amb l'observació del poblat i la manipulació de material didàctic es deduiran quins elements s'usaven en la construcció de les cases.
- L'activitat pràctica consistirà en la fabricació de maons seguint un dels sistemes constructius ibers.
- Es dividirà el grup en cinc equips que hauran d'obtenir la terra del mateix jaciment, utilitzant aixades (com en època ibèrica).
- Després es garbellarà la terra per tal de tenir una sorra molt fina. Aquesta terra es barrejarà amb palla que ja estarà al jaciment per obtenir el tovot.
- Finalment, amb l'ajut de motllos es faran els tovots que s'hauran d'assecar al sol.

8. Recursos i materials

- Dossier pedagògic pel docent, que inclou guió didàctic, propostes d'activitats anteriors i posteriors a la visita al Museu i jaciment de Ca n'Oliver i un quadern solucionat.
- Imatges sobre el procés de fabricació de tovots i les tècniques constructives.
- Material didàctic relacionat amb la construcció: tovot, pedra, fusta, tovot cuit, totxo, motllo.
- Eines per poder fer els tovots: aixada, pala, cabàs, garbell, galleda, motllo, catalana, etc...

9. Fitxa de l'activitat

Nom de l'activitat:

Com fer una casa

Horari de les activitats didàctiques: a concretar.

Durada total: 3 hores.

Cicle educatiu: cicle superior d'Educació Primària.

Nombre d'alumnes: 30 alumnes màxim per grup.

El docent haurà d'estar present durant l'activitat per tal d'acompanyar i supervisar el grup.

10. Consells pràctics:

- Cal procurar ser puntuals.
- Cal vestir amb roba i calçat còmodes.
- Cal parlar amb veu baixa durant l'activitat perquè visitarem un museu.
- Cal manipular el material didàctic amb molta cura.
- L'alumnat compartirà els materials per grup, i en tot moment n'han de ser responsables i tenir-ne cura.
- Cal animar l'alumnat a participar en totes les activitats de manera activa.

Ajuntament de Cerdanyola del Vallès

Ca n'OLIVER MUSEU i POBLAT IBÈRIC

Com fer una casa

Nom: .....

Quadern de Cicle Superior-solucionari

Ajuntament de
Cerdanyola del Vallès

FACTA NON VERBA

Ca n'OLIVER
MUSEU i
POBLAT IBÈRIC

Museu Ca n'Oliver

Museu i Poblat Ibèric de Ca n'Oliver

C/ València, 19

08290 - Cerdanyola del Vallès

Telèfon: 93 580 45 00

Fotografies

Copyright: Museu i Poblat Ibèric de Ca n'Oliver

Ajuntament de Cerdanyola

Dibuixos

Ado Acosta

Qui eren els ibers?

1. Els pobles ibers van viure al litoral mediterrani entre els segles VI aC – I aC. Estaven organitzats en tribus. Situa en el mapa les més importants.
   1 Indigets *(Empúries)* – ***2 Ausetans*** *(Osona)* – ***3 Laietans*** *(Maresme i Barcelonès, Vallès)* – ***4 Cossetans*** *(Baix Penedès i Tarragonès)* – ***5 Ilercavons*** *(Baix Ebre)* – ***6 Ilergetes*** *(comarques de Lleida)*

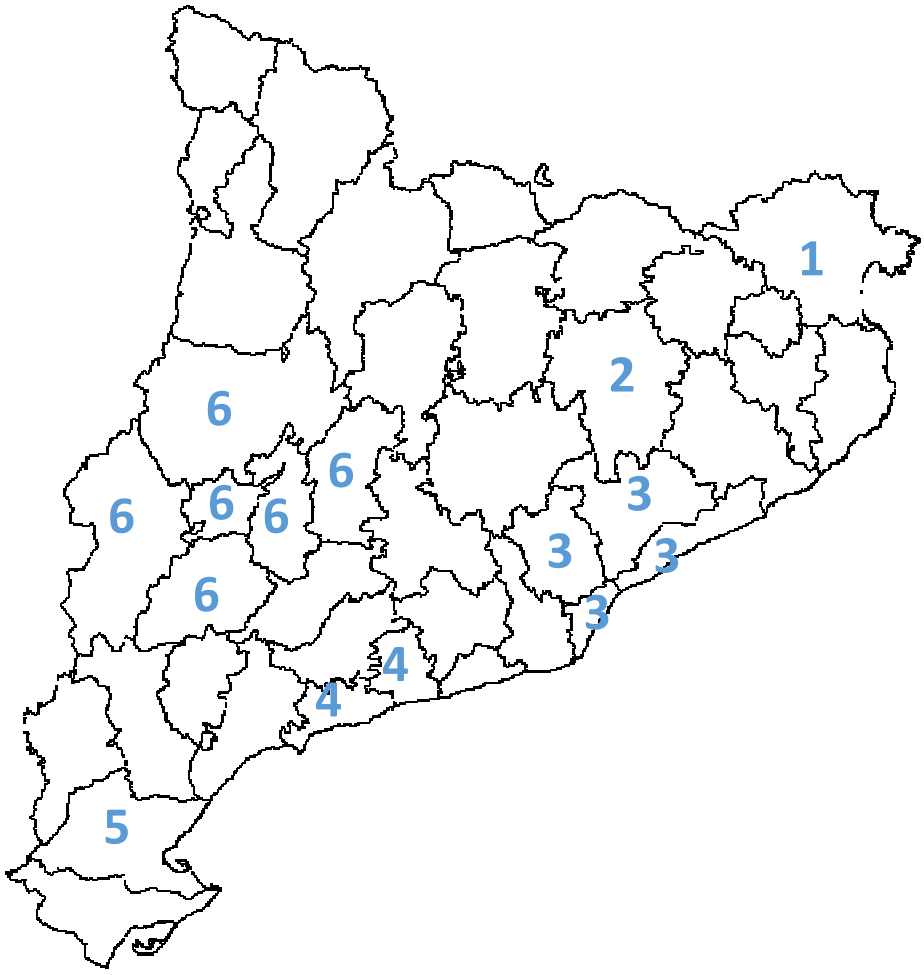

2. Pinta la nostra comarca en color vermell.

3. Amb una fletxa situa la cultura ibèrica al seu temps.

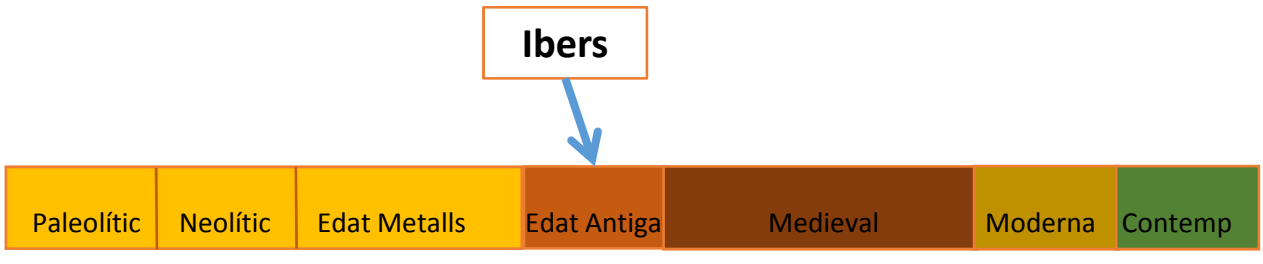

Estructura i situació dels poblats ibers

1. Completa la frase següent:

Mediterranis – ibers – fenicis – cartaginesos - grecs – autòctons

*Els **ibers** eren el fruit de la influència de pobles **Mediterranis** com els **fenicis** els **grecs** i els **cartaginesos** amb els pobles **autòctons***

2. Observa el dibuix del barri sud de Ca n'Oliver. Escriu adjectius i noms que t'ajudin a explicar com eren cadascun dels seus elements.

*Carrer: **estret, pavimentat, organitzat, .***

……

*Cases: **senzilles, petites, adossades, planificades, confortables*.....

……

*Estructura defensiva: **muralla, torres, merlets, fossat, alta, complexa, potent, segura,***

……

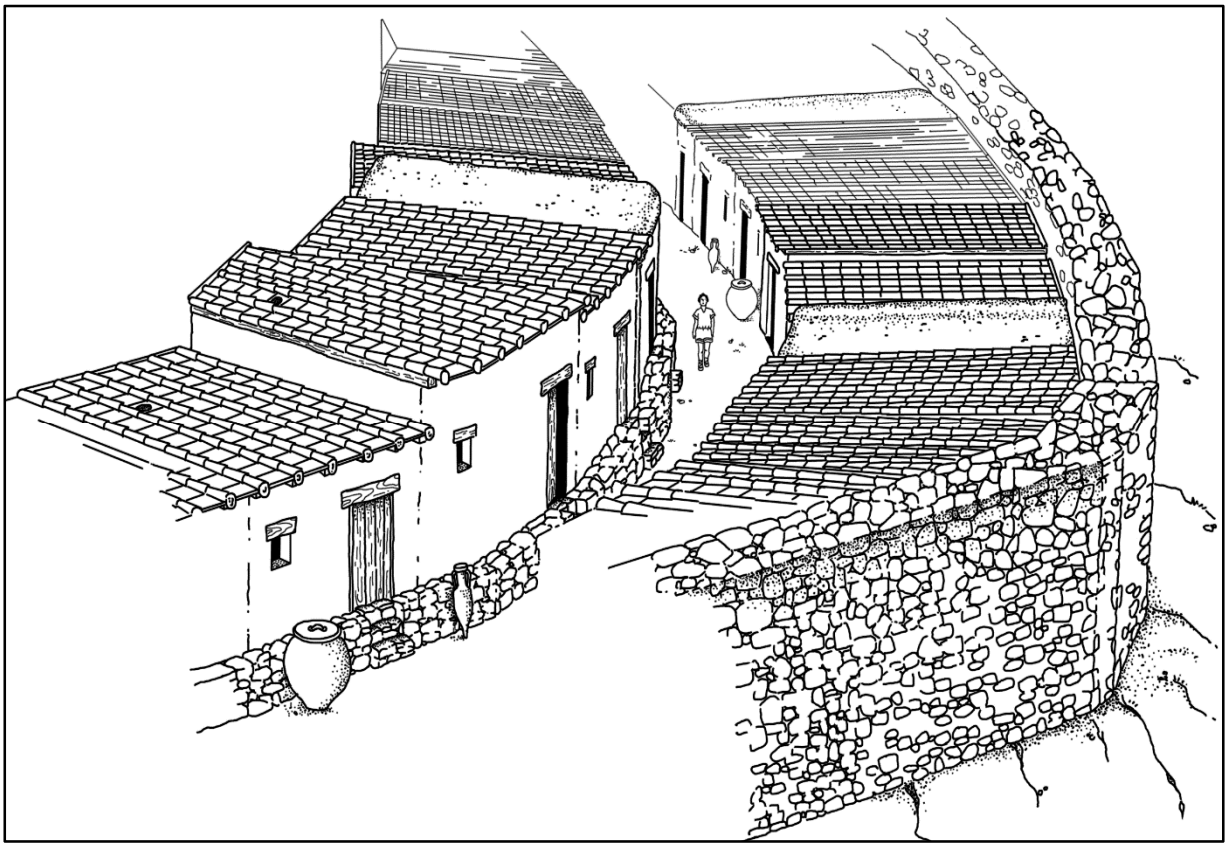

Elements constructius de les cases iberes

1. Encercla els materials amb què estaven fetes les cases iberes.

calç – vidre – fang – teula – pedra – alumini – canya – totxo – formigó – ciment

2. On podem trobar aquests materials a les cases?

a) **calç: a l'arrebossat de les parets**

b) **fang: a les parets en forma de tovot i al sostre per protegit**

c)**pedra: a la part baixa de les parets**

d)**canya: format part de l'encanyissat del sostre**

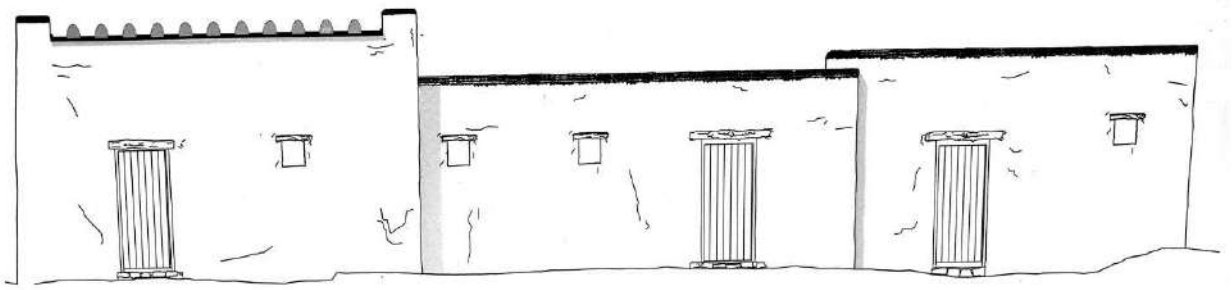

3. Dels elements i materials de la primera pregunta, quins van incorporar dels romans?
teula

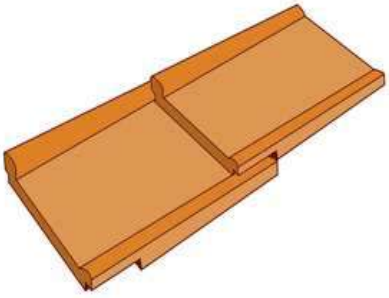

Elements constructius de les cases iberes

1. Observa el dibuix.

   Quines matèries primeres s'utilitzaven per fer les cases de Ca n'Oliver?

   Pedra, fang, palla, canyes, cordes, fusta

   Quines eines feien servir els ibers?

   Aixada, pic, pala, martell, paleta

2. Assenyala en el dibuix les diferents tècniques que utilitzaven.
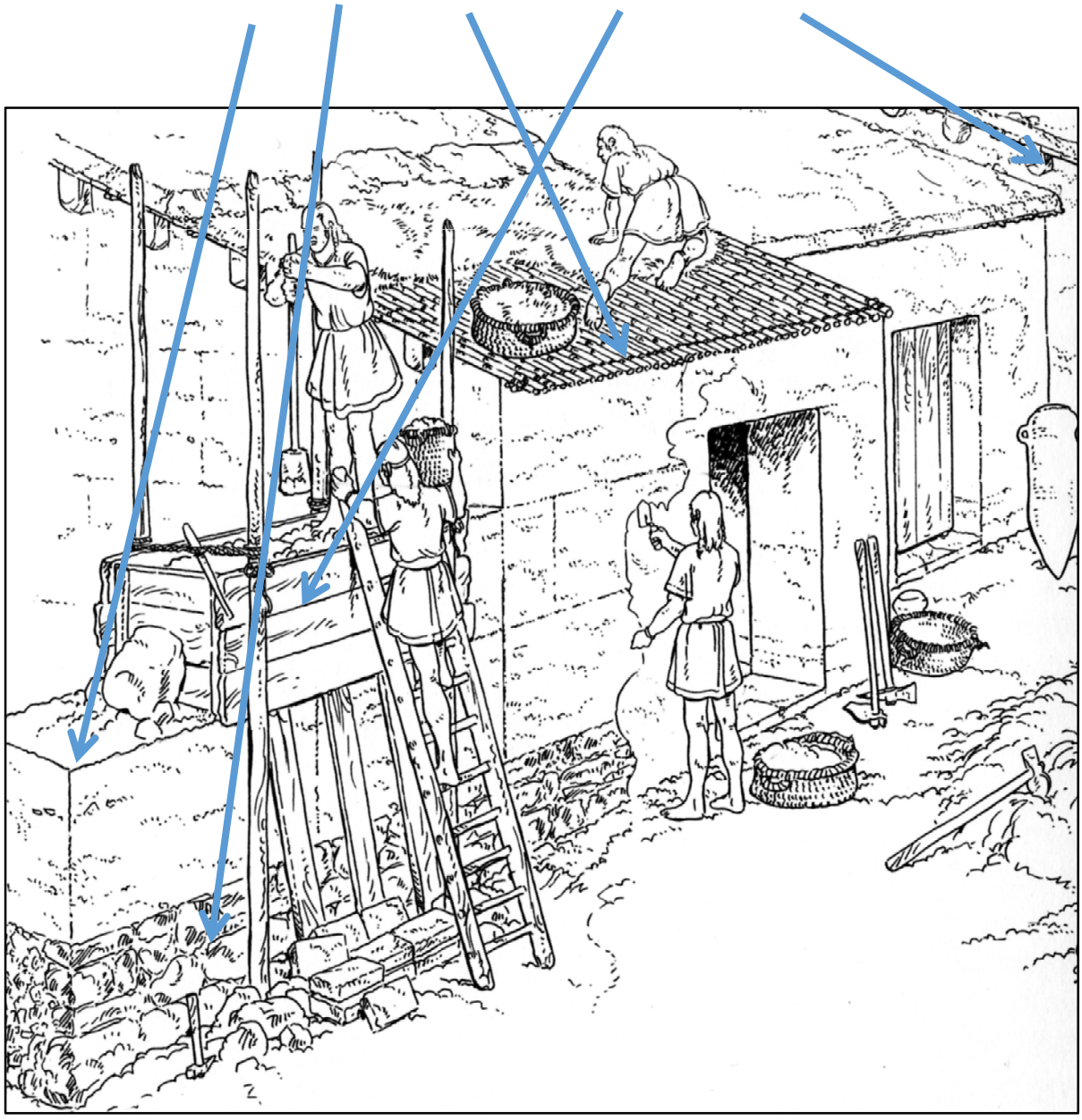
tàpia – pedra – encanyissat – encofrat – bigues de fusta